

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАКАЗ

02 05 20 23 р.

м. Київ

№ 516

Про затвердження Типової програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників щодо набуття (вдосконалення) компетентностей із здійснення наставницької діяльності

Відповідно до абзацу п'ятнадцятого пункту 10 Порядку підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 року № 800 (із змінами), підпункту 47 пункту 4 та пункту 8 Положення про Міністерство освіти і науки України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 16 жовтня 2014 року № 630 (із змінами), пункту 2.3.1.2 Стратегічної цілі 2.3 Оперативного плану Міністерства освіти і науки України на 2023 рік, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки від 10.01.2023 № 15,

НАКАЗУЮ:

1. Затвердити Типову програму підвищення кваліфікації педагогічних працівників щодо набуття (вдосконалення) компетентностей із здійснення наставницької діяльності (далі – Типова програма), що додається.

2. Директорату дошкільної, шкільної, позашкільної та інклюзивної освіти (Єресько О.) забезпечити оприлюднення Типової програми на офіційному вебсайті Міністерства освіти і науки України.

3. Контроль за виконанням цього наказу залишаю за собою.

Міністр

Оксен ЛІСОВИЙ

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Міністерства освіти і
науки України

«02» 05 2023 № 516

Типова програма підвищення кваліфікації педагогічних працівників щодо набуття (вдосконалення) компетентностей із здійснення наставницької діяльності

Розробники: державна установа «Український інститут розвитку освіти».

Цільова група: педагогічні працівники з досвідом педагогічної діяльності (як правило, не менше п'яти років), які здійснюватимуть супровід та підтримку педагогічних працівників, зокрема новопризначених, для набуття (вдосконалення) ними фахової майстерності та провадження педагогічної діяльності.

Форма підвищення кваліфікації: очна, очно-дистанційна, дистанційна, мережева.

Обсяг (тривалість): 15 годин / 0,5 кредита ЄКТС.

Мета – розвиток загальних і професійних компетентностей педагогічних працівників, що необхідні для здійснення наставницької діяльності у закладах освіти.

Напрями підвищення кваліфікації: розвиток загальних і професійних компетентностей, (основи наставницької діяльності, особливості організації педагогічної інтернатури у закладах освіти); формування у педагогічних працівників ключових умінь, що необхідні педагогу-наставнику для здійснення супроводу та підтримки в педагогічній діяльності педагогічного працівника; застосування основ андрагогіки під час здійснення наставницької діяльності.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких **завдань**:

- ознайомити з теорією та практикою наставництва в Україні й закордонних освітніх системах;
- ознайомити з нормативно-правовими документами, що визначають мету, завдання наставництва та педагогічної інтернатури в Україні;
- ознайомити зі структурно-змістовими компонентами профілю педагога-наставника;
- формувати професійні якості й вміння, що є значущими для наставницької діяльності;
- вчити добирати відповідні види, форми і методи для здійснення наставницької діяльності;
- вчити добирати та застосовувати інструменти для вивчення професійних потреб інтернів;
- формувати здатність і готовність до розроблення програми та звіту педагогічної інтернатури (спільно з інтерном);
- забезпечувати супровід та підтримку в педагогічній діяльності інтерна;
- удосконалити вміння ефективної взаємодії з учасниками освітнього процесу та іншими суб'єктами освітньої діяльності на засадах партнерства і підтримки.

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться¹

- *загальні компетентності*: соціальна (ЗК.02), культурна (ЗК.03), лідерська (ЗК.04);
- *професійні компетентності*: емоційно-етична (Б2), інноваційна компетентність (Д1), здатність до навчання впродовж життя (Д2), рефлексивна (Д3).

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Типова програма підвищення кваліфікації педагогів для набуття (вдосконалення) компетентностей із здійснення наставницької діяльності (далі – програма) розроблена відповідно до державної політики професійного розвитку педагогічних працівників, а також згідно з законодавством (законів України «Про професійний розвиток працівників», «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», Положення про педагогічну інтернатуру (наказ МОН від 25 жовтня 2021 року № 1128, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 24 грудня 2021 р. за №1670/37292), Порядку підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників (постанова КМУ від 21 серпня 2019 р. № 800), Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року (розпорядження КМУ від 14 грудня 2016 року № 988-р.)) та з урахуванням змісту Професійного стандарту за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)» (наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 23 грудня 2020 р. № 2736).

Актуальність Програми зумовлена розбудовою системи професійної підтримки педагогічних працівників шляхом впровадження наставництва, зокрема в контексті запровадження педагогічної інтернатури. Наставництво є складовою професійного розвитку педагогічних працівників та сприяє: професійно-педагогічній адаптації педагогів (зокрема тих, кого призначено вперше на посаду педагогічного працівника) до умов педагогічної діяльності; формуванню сприятливого мікроклімату та відчуття соціально-психологічного комфорту; встановленню доброзичливих взаємовідносин із усіма учасниками освітнього процесу; набуттю та вдосконаленню професійних компетентностей, педагогічної майстерності; формуванню поваги до професії й сумлінного ставлення до трудової діяльності.

У зв'язку з цим постає потреба у підвищенні кваліфікації педагогів, що можуть здійснювати наставницьку діяльність, сприятимуть формуванню

¹ Відповідно до професійного стандарту за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)», затвердженого наказом Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства від 24 грудня 2020 р. №2736

інститутів наставництва у закладах освіти, розвитку професійних спільнот наставників в Україні.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Програма містить два модулі, зміст яких передбачає формування загальних та професійних компетентностей педагогів щодо здійснення наставницької діяльності у закладах освіти, зокрема й реалізацію ними основних завдань для впровадження педагогічної інтернатури. Розроблення програми ґрунтується на аксіологічному, особистісно орієнтованому, компетентнісному, діяльнісному підходах та враховує зміст Професійного стандарту за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)».

МОДУЛЬ 1. Наставництво як складова професійного розвитку педагогічних працівників

Тема 1.1. Цінність наставництва для освіти та професійного розвитку педагогічних працівників

Поняття про наставництво. Мета і завдання наставництва в освіті. Наставництво у закордонних освітніх системах (досвід європейських країн). Досвід наставництва в Україні. Диференціація понять «наставництво», «коучінг», «супервізія» та інші. Переваги та виклики впровадження наставництва у закладах освіти та для професійного розвитку педагогічних працівників.

Тема 1.2. Профіль наставника

Передумови успішного наставництва. Структурно-змістові складові профіля педагога-наставника: цінності, комунікативні та організаційні навички, вміння підтримувати та мотивувати, здатність до співпраці, відповідальність та професійна етика, обізнаність в інформаційних технологіях, здатність до критичного мислення та рефлексії, емоційна стабільність, інноваційність, здатність до самооцінювання та самовдосконалення, дотримання академічної доброчесності та інші.

Характеристика основних ролей педагога-наставника: фасилітатор, консультант, тренер та інші. Самооцінювання педагогічним працівником компетентностей, необхідних для ефективного наставництва.

Тема 1.3. Організація процесу наставництва у закладі освіти

Принципи наставництва (добровільність, гуманізм, людиноцентризм, партнерство, відкритість, конфіденційність, об'єктивність, прогностичність).

Види наставництва: формальне та неформальне наставництво. Форми наставництва: індивідуальне, групове, онлайн-наставництво. Методи наставництва (бесіда, спостереження, SWOT-аналіз, метод кейсів, проблемні та проєктивні методи, рефлексія та інші).

Етапи наставницької діяльності: планування, моніторинг, аналіз, застосування. Особливості проведення наставницьких зустрічей (консультування, рефлексія та зворотній зв'язок).

Роль стилів спілкування для наставницької діяльності. Мовно-комунікативні акценти під час наставництва (недискримінація та повага до відмінностей, етика спілкування та інше).

МОДУЛЬ 2. Наставництво в контексті педагогічної інтернатури

Тема 2.1. Нормативно-правове забезпечення функціонування педагогічної інтернатури в Україні

Нормативно-правова база організації педагогічної інтернатури у закладі освіти (Закон України «Про повну загальну середню освіту», Положення про педагогічну інтернатуру). Мета і завдання педагогічної інтернатури. Роль керівників (директорів) закладів освіти щодо впровадження педагогічної інтернатури. Вплив автономії закладу освіти та академічної свободи на функціонування педагогічної інтернатури.

Основні документи під час педагогічної інтернатури: наказ про організацію педагогічної інтернатури, програма педагогічної інтернатури, звіт про виконання програми педагогічної інтернатури.

Роль центрів професійного розвитку педагогічних працівників у запровадженні педагогічної інтернатури.

Тема 2.2. Професійна адаптація інтерна до педагогічної діяльності

Поняття «професійна адаптація інтернів» та види професійної адаптації. Чинники, що впливають на успішну адаптацію інтернів до педагогічної діяльності. Проблеми адаптації інтернів та шляхи їх вирішення. Андрагогічний підхід у роботі з інтернами.

Професійний імідж наставника та вплив колективу закладу освіти на професійно-педагогічну адаптацію інтернів.

Права та обов'язки педагога-наставника й інтерна. Роль професійних спільнот та центрів професійного розвитку педагогічних працівників під час адаптації інтернів до педагогічної діяльності.

Тема 2.3. Розроблення та реалізація програми педагогічної інтернатури

Діагностування рівня сформованості загальних і професійних компетентностей, визначення індивідуальних професійних потреб інтерна для розроблення програми педагогічної інтернатури (із використанням Професійного стандарту за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)»).

Орієнтовні складові та приклади програми педагогічної інтернатури.

Особливості реалізації та моніторинг виконання програми педагогічної інтернатури.

Підготовка звіту про виконання програми педагогічної інтернатури. Орієнтовні складові звіту. Шляхи подальшого професійного розвитку інтерна.

Очікувані результати навчання:

За результатами навчання слухачі оволодіють *знаннями про:*

- ціннісні орієнтири наставництва в освіті;
- переваги та виклики наставницької діяльності;
- зміст нормативно-правових документів, що визначають мету, завдання наставництва та педагогічної інтернатури в Україні;
- структурно-змістові компоненти профілю педагога-наставника;
- принципи, види, форми і методи наставництва;
- етапи наставницької діяльності;
- сутність компетентностей та трудових функцій, що визначені у Професійному стандарті за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)» для планування професійного розвитку інтерна;
- чинники успішної професійної адаптації інтернів;
- андрагогічні підходи у роботі з інтернами.

За результатами навчання слухачі набудуть (вдосконалять) *уміння, навички та способи діяльності:*

- здійснювати самооцінювання необхідних компетентностей для ефективного наставництва;
- визначати та застосовувати продуктивні форми і методи наставництва;
- планувати й організовувати наставницькі зустрічі;
- забезпечувати супровід та підтримку професійного розвитку інтернів задля набуття (вдосконалення) ними педагогічної майстерності, самооцінювання професійної діяльності;
- сприяти створенню комфортних умов для професійної діяльності інтернів;
- добирати та застосовувати інструменти для виявлення рівня сформованості загальних і професійних компетентностей, визначення індивідуальних професійних потреб інтернів;
- розробляти (разом з інтерном) програму і звіт педагогічної інтернатури;
- здійснювати моніторинг виконання програми педагогічної інтернатури;
- налагоджувати ефективну взаємодію з учасниками освітнього процесу та іншими суб'єктами освітньої діяльності на засадах партнерства і підтримки.

Орієнтовний розподіл годин за видами діяльності

Кількість годин, що відводиться на засвоєння змісту програми, складає: 15 год., з них: 6 год. – лекційні заняття, 6 год. – практична робота, 2 год. – самостійна робота, 1 год. – підсумкові заходи.

На завершальному етапі навчання за програмою підвищення кваліфікації слухачі складають підсумковий тест.

Назви тем	Кількість годин			
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Усього
Модуль 1. Наставництво як складова професійного розвитку педагогічних працівників				
Тема 1.1. Цінність наставництва для освіти та професійного розвитку педагогічних працівників	1	1	-	2
Тема 1.2. Профіль наставника	1	1	1	3
Тема 1.3. Організація процесу наставництва у закладі освіти	1	1		2
Модуль 2. Наставництво в контексті педагогічної інтернатури				
Тема 2.1. Нормативно-правове забезпечення функціонування педагогічної інтернатури в Україні	1	1	-	2
Тема 2.2. Професійна адаптація интерна до педагогічної діяльності	1	1	-	2
Тема 2.3. Розроблення та реалізація програми педагогічної інтернатури	1	1	1	3
Разом :	6	6	2	14
Підсумковий контроль:	1			
Разом:	15			

Список рекомендованої літератури

Нормативно-правові документи

- Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників : Постанова Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 р. № 800, із змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 27.12.2019 р. № 1133. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення: 11.04.2023).
- Деякі питання професійного розвитку педагогічних працівників : Постанова Кабінету Міністрів України від 29 липня 2020 р. № 672. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/672-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення: 11.04.2023).
- Положення про педагогічну інтернатуру : Наказ Міністерства освіти і науки України від 25 жовтня 2021 р. № 1128, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 24 грудня 2021 р. за № 1670/37292. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1670-21#Text> (дата звернення: 11.04.2023).
- Про анкету самооцінювання : Наказ Державної служби якості освіти України від 29 березня 2021 № 01-11/26. URL: <https://sqe.gov.ua/law/pro-anketu-samoocinuvannya/> (дата звернення: 11.04.2023).

5. Про затвердження професійного стандарту за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)»: Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 23 грудня 2020 р. № 2136. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2736915-20#Text> (дата звернення: 11.04.2023).
6. Про повну загальну середню освіту: Закон України від 16 січня 2020 р. № 463-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text> (дата звернення: 11.04.2023).

Електронні ресурси

1. Ефективність онлайн-ресурсів для навчання вчителів: звіт за результатами соціологічного дослідження методом фокусованих групових та індивідуальних інтерв'ю (скорочено). Дослідницьке бюро Соціологіст. Харків, 2020. 96 с. URL: https://uied.org.ua/wp-content/uploads/2020/09/pptx_onlajn-osvita_zvit_short.pdf.
2. Марчук А. В. Андрагогіка: навч. посіб. Львів: ЛьвДУВС, 2020. 300 с. URL: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3218/1/andragogika.pdf>.
3. Програма шкільного наставництва в Україні: посібник. British Council. 66 с. URL: https://www.britishcouncil.org.ua/sites/default/files/programa_shkilnogo_nastavnictva_v_ukrayini.pdf.
4. Рівний рівному: посібник для менторів / Укл. О. Іваннік. Київ, 2015. 57 с. URL: <https://insha-osvita.org/wp-content/uploads/2020/12/Handbook-PeerToPeerUKR.pdf>.
5. Савич Ж. В. Наставництво як інструмент адаптації нових працівників у закладах освіти: практикум. К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2021. 52 с. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/38820/1/Z_V_Savych_NYIANPUZ_O_KUBG.pdf.
6. Супервізія: професійна підтримка і професійний розвиток педагогів: poradnik dla supervizoriv (nastavnikov). USAID, 2018. 60 с. URL: <http://barna-consult.com/wp-content/uploads/2021/10/Superviziya-Poradnyk-VF-Krok-za-krokom.pdf>.
7. Уварова А. Від керівника до лідера: практичні поради для директорів шкіл та керівників відділів освіти: посібник / упоряд. П. Гоч. Центр Інноваційної освіти «Про. Світ», 2019. 60 с. URL: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/521/12.2019.pdf>.

**Генеральний директор
директорату дошкільної, шкільної,
позашкільної та інклюзивної освіти**

Олег СРЕСЬКО